

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "
 Helyben háshoz hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 8.

A szerkesztőség kérésre visszajáró
 vagy megőrségre nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

A válság beállott.

A mai nap eseménye, hogy a kartellbank ügyében a tárgyalások a két kormány közt befejeztettek, még pedig eredmény nélkül, — illetőleg az osztrák kormány elvi és technikai okokból nem fogadta el a magyar kormány kartellbank javaslatát. Miután pedig a magyar kormány e kérdésben szolidaritást vállalt, beállott a válság, a kormány lemond.

Egyidejűleg megindultak a kibontakozási tervezetek. Ma Andrassy járult a király elé, Kossuth és Apponyi szombaton mennek audienciára. Zichy Aladárt szintén meghallgatja a király.

Osztrák körökből származó hírek szerint Zichy János gróf is meghivatnék a királyhoz. Ez azonban nem valószínű, mert egyelőre csak a pártvezérek kihallgatására kerül sor.

A többi azután Budapesten fog elődni a pártok gyűlésein. Hétfőn bejelentti Wekerle a parlamentben a kabinet lemondását s a válság elintézéséig elnapolja a parlament üléseit.

Vezető helyeken éppugy, mint általában a politikai körökben a helyzetet sőtétnek tartják és beláthatlan bonyodalomtól tartanak. Éppen azért általánossá lett szükségérzet, hogy az egész nemzet-

nek szorosán össze kell tartania; ez az érzés különösen áthatja a vezéreket és példájukat bizonyára minden politikai lényező szintén követi, mert csak egyesült erővel lehet megtaálni a kibontakozás útját és megkímélni az országot végtelen és súlyos megpróbáltatásoktól.

A válságról szóló tudósításaink a következők:

Kompromisszumkeresés.

Meghíusulván a kartellbank eszméje, Kossuth és Apponyi tudvelőleg elterjesztést fognak tenni az önálló bank felállítására tárgyában. Természetes azonban, hogy ezt maguk a függetlenségi miniszterek sem tekintik valami kecsgetető elterjesztésnek, de megteszik a függetlenségi párt megnyugtására és azért, hogy vád ne érhesse őket. E taktikai lépések mellett sokkal nagyobb komolysága azoknak a törekvéseknek van, amelyek arra irányulnak, hogy valamely kompromisszum jöjjön létre a bankkérdésben. A kormány összes tagjai, köztük Andrassy is, minden igyekezetüket arra fordítják, hogy a királyt és az osztrák köröket ily kompromisszum szükségességéről meggyőzzék. Ezideig azonban teljesen eredménytelen maradt minden ily irányú fáradozás. Magyar kormánykörökben még sem tartják reménytelennek a helyzetet, mert biznak Popovics Sán-

dor bankkormányzó ügyességében és befolyásában. Csak időre van szükség és hiszik, hogy Popovics úgy a bank vezetőségét, mint az osztrák kormányt rá fogja venni valamelyes reformra a bankkérdésben.

Kossuth a pátrjához.

Éppen azért, hogy időelőtti határozatok meg ne nehezsítsék az amugy is súlyos szituáció, úgy értesülünk, hogy Kossuth Ferenc a párt hétfői értekezletén óva inti majd pártját, hogy megkösse magát végleges határozattal. Kérni fogja Kossuth, hogy a jövődő útját el nem vágva, a párt higgadtan és mérsékeltén viselkedjen. Kétségtelen, hogy a bankcsoport igyekszik majd határozatot provokálni, hogy a párt szögezze le magát az önálló bank mellett. Ahogy ma állanak a dolgok, ez azonban nem fog bekövetkezni. Függetlenségi körökben beszélnek, hogy Nagy Emil és az agráriusok erős fellépésre készülnek, nem akarván megengedni, hogy a párt a kormányzásra lehetetlenné tegye magát egy radikális határozattal. Nagy Emilnek segítségére siet majd a párt gubernementális része s nem lehetetlen, hogy hétfőn a függetlenségi pártban nyíltan szembe kerül egymással a két áramlat s megkezdődik a kiválási processzus.

Andrassy fáradozása.

A bank-kompromisszumos törekvésekkel parallel haladnak azok az igyekezetek, melyek

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Leszámolás.

Irta: Alfréd Capus.

Miután Chambon idegesen dobálta az iratcsomagot a kandallóba, a szekrényeket fel és becsapta, ide-oda szaladgálva, érthetetlen szavakat mormogott, azalatt Antonin, a szolga higgadtan és nyugodtan végezte szokott munkáját, helyreigazította és leporolta a butorokat, majd így szólott:

— Nagyságos uram, felgyújthatom már ezt a lomot?

Chambon igenlőleg válaszolt, mire rövid idő múlva a papírok vidám lángban lobogtak.

— Még három, vagy négy órai időm van! — sóhajtott Chambon, miközben idegesen egy székbe dőlt.

— Ne legyen olyan izgatott, nagyságos uram! — mondta Antonin. — Az ilyesmi mindenkin megeshetik. Mult évben egy barátja is éppen így járt... Mi is a neve?

— Ugy hiszem, Bavon!

— Igen, igen, Bavon ur! Számításában csalatkozott... üzletei nem sikerültek, eluta-

zott tehát és most a külföldön egészen jól megy sora...

— Hatmillió adósságot hagyott hátra. Kicsiben mult, hogy engem is magával nem rántott; szerencsére elég csekély veszteséggel menekültem és megmenhitem a bőrömet.

— Ne vegye rossz néven, nagyságos uram, amit mondani akarok. Én már régi, hűséges szolgálója vagyok, az is voltam mindig... nem pusztán kíváncságból kérdelem tehát: körülbelül mennyire rughat, nagyságos uram passzívája?

Chambon felugrott, kiegyenesedett és a lábával toppantott.

— Éppen az a szerencsétlenségem, kedves Antonin, hogy a passzívám alig érdemes a szóra... Hatodrészt annyi sincs mint Bavonnak volt... talán még a tizedrésze sem...

— Nincs igazság a földön! — sópánkodott Antonin. — De bizonyos abban nagyságos uram, amit mondott? Nem tulzott? Nem talál semmi kihívót?

Chambon, régi hű szolgálója pedáns aglegény volt, aki urának teljes bizalmát bírta.

— Ha ma este el nem utazom, holnap, vagy legkésőbb holnapután letartóztatnak! — mondta Chambon kétségbeesetten.

— A nagyságos ur ezt bizonyosan jobban tudja, mint én! Akkor tehát még ma el kell utaznia. Különben akinek pénze van, sohase jöhet zavarba.

Chambon akaratlanul a tárczához nyult és a benne levő pénzösszegre gondolva, némileg megnyugodott. Fe öltötte prémes bundáját, kezébe vette kalapját és sétatálcáját, azután egész halkán így szólott Antoninhoz:

— Háromnegyed nyolckor elvárlak a vasutnál.

Chambon lakása egészen a boulevard közelében volt. Az utca sarkán, egy bórziáner barátjával találkozott, kivel bizalmasan kezelt szorított.

— A klubba megy?

— Igen, felnézek egy kicsit!

— Nemsokára én is felmegyek.

Ez volt a legjobb mód, az elutazásig az időt agyonütni. Különben is egyes sakkhuzás lesz, a végleges eltűnés előtt a klubban mutatkozni...

Miután néhány évig mindenféle üzlettel eredmény nélkül kísérletezett, végre a tőzsdére vetette magát. Eleinte ott kedvezett is a szerencse. Lassacskán pénzt bíztak rá, — mert rendkívül elővigyázónak ismerték.

A tavaszi idény beálltával

kézimunkák, hozzávalók, rövidárak, szállag- és csipkediszek, keztyük, harisnyák, övek, nap és esőernyők, fűzők, zsebkendők, kötények, fátjolok. Vidéki rendelmények pontosan eszközöltetnek.

ajánlom a n. é. vevőközönség b. figyelmébe dusan felszerelt rak-táram a legolcsóbb versenyen kívüli árak mellett u. m.

TÁTRAY GUSZTÁV
 NAGYVÁRAD, Rákóczy-ut 4. sz.
 Telefon 783. szám.

célja a bankkérdésben szenvedett vereséget katonai koncessziókkal is csillapítani. Különösen gróf Andrássy Gyula fáradozik ebben az irányban. Ma tárgyalta is Schönaich közös hadügyminiszterrel, akinél azonban érdekes hangulatváltozás konstatalható. A közös hadügyminiszter ugyanis, aki tudvalevőleg decemberben hajlandó volt bizonyos engedményekre, ma az osztrák parlament ismeretes határozatára utalva, elutasító magatartást tanúsít. Ezt azonban magyar körökben nem tekintik véglegesnek. Hiszik, hogyha egészséges többséget lehet teremteni, a bécsi döntő körök álláspontja kedvezőbbre fordulna.

Andrássy ma délelőtt 12 órakor audiencián volt a királynál. Az audiencia főcélja az volt, hogy a király meggyőzősék az engedékenységre szükségességéről. A király azonban nem döntött.

Andrássy a királynál.

Bécsből jelentik telefonon: Az osztrák és magyar miniszterek ma délelőtt tíz órakor tanácskozással gyűltek egybe a Magyar Házban. Kossuth lakásán. Bienerth osztrák miniszterelnök közölte a magyar miniszterekkel, hogy az osztrák kormány a kartell-bank tervezetéhez nem járul hozzá, ellenben javaslatot tesz a közös bank szabadalmának meghosszabbítására. Az osztrák álláspontot írásban is kifejtették és Bienerth átadta Wekerlének az osztrák kormány idevonatkozó átiratát.

Bécsből jelentik: *Andrássy* Gyula gróf délelőtt 11 órakor a királyhoz ment kihallgatásra. A belügyminiszter környezete határozottan megcáfolja a bécsi lapok ama híreit, mintha *Andrássy* azért jött volna Bécsbe, hogy miniszterelnöki megbízást vállaljon. *Andrássy* *Kossuth* hívására jött Bécsbe, hogy segítsen a kibontakozás munkájában. *Andrássy* a mai audiencián informálni fogja a királyt a magyar politikai helyzetről és javasolni fogja a felségnek, hogy követelje a koalíciótól a paktum betartását és a választói jog elintézését. *Andrássy* szerint a jelenlegi helyzetet csak a status quo fenntartásával és a bankkérdés kikapcsolásával lehetne

megmenteni. *Andrássy* esetleg csakis ezen az alapon vállalkoznék kormányzásra és pedig nem a függetlenségi pár: ellen, hanem annak támogatásával.

Wekerle és *Andrássy* ma valószínűleg Budapestre utaznak, míg *Kossuth* és *Apponyi* Bécsben maradnak, hogy holnap, vagy holnapután a felséghez menjenek kihallgatásra és meggyőzni igyekezzenek a királyt arról, hogy az önálló bank felállítása nélkül nyugodt kormányzás Magyarországon nem képzehető.

Wekerle a ház hétfői ülésén be fogja jelenteni a kormány lemondását és kérni fogja a képviselőház üléseinek elnapolását. Beavatott politikusok szerint a válság előreláthatólag úgy fog végződni, hogy a jelenlegi kabinet, *Günther* kivételével, aki a Kuria elnöke lesz, — megmarad a status quo fenntartásával és azzal a kötelezettséggel, hogy a választói jogot elintézi, a bankkérdést pedig az új országgyűlésre hagyja.

Zichy János gróf a király előtt.

Bécsből jelentik: Osztrák politikai körökben elterjedt hírek szerint a király, a magyar válsággal kapcsolatosan, gróf *Zichy* Jánost is fogadja.

Apponyi magatartása.

Apponyi Albert gróf az utóbbi időben meglehetősen tartózkodott attól, hogy a nyilvánosság számára politikai nyilatkozatokat tegyen. Ennek oka az, hogy nem ért egyet pártjának ama csoportjával, amelyek a bankkérdést mindenek fölé helyezik és hajlandók miatta teljes politikai felfordulást csinálni. Ugy értesülünk, hogy a párt hétfői értekezletén fel fog szólni és nagy beszédben tartózkodásra és mérsékletre inti majd a pártot. Azt beszél, hogy *Apponyi* nagyon el van kedvetlenedve és kész inkább félreállni, semhogy a vezetést átengedje a radikálisoknak.

Hivatalos jelentés

Bécsből táviratozzák: A magyar és az osztrák kormány tanácskozása körülbelül 25

percig tartott. A konferencia után a magyar kormány a következő hivatalos jelentést tette közzé:

Az osztrák kormány ma hivatalosan tudomására hozta a magyar kormányt, hogy elvi és technikai szempontokból nem fogadja el a kartellbanbra vonatkozó előterjesztést, hivatkozva arra, hogy a létrehozatala mellett egyetlen szavazatot sem szerezhetne a Reischratban. A magyar kormány részéről *Kossuth* Ferenc a tudomány és a banktechnika köréből vett érvekkel bizonyította, hogy a kartell-bank minden tekintetben megfelelő lett volna, ha ellene osztrák részről elutasító álláspontot nem foglalt volna el a kormány; abba a bizonyításba csak azért ment bele, nehogy az a látszat merüljön föl, mintha a magyar kormány minden tekintetben meg nem felelő javaslatot tett volna. A magyar kormány tudomásul vette az osztrák kormány elutasító válaszát. E határozat következtében most előállott az a már többszörös jelzett helyzet, hogy *Kossuth* Ferenc és gróf *Apponyi* Albert a király elé járultak az önálló bank felállítására vonatkozó javaslattal. A kihallgatás ideje még nincs megállapítva, de valószínű, hogy szombaton fog lefolyni.

Mi lesz?

Az »Alkotmány« a következő verziót emlegeti a jövőre vonatkozólag:

— A minisztérium lemondásával megszűnik a paktum is, melynek alapján a koalíció annak idején a kormányt átvette, annak hatálya nem terjed ki a következő kormányra, amivel pedig az akkor függőben hagyott s azóta felvetődött fontos kérdések feltétlen megoldást követelnek, a jelenlegi helyzetből a kibontakozás csak úgy lesz elképzelhető, hogy az új kormány új egyezményt köt a koronával, amely egyezmény egyidejűleg programja lesz a kormánynak.

— Udvari körökben azt hangoztatják, hogy az új kormány élén csakis hatvanhetes politikus állhat. Hogy ki lesz ez a politikus, arra nézve csak találgatások vannak, mert

— Ma már eleget vesztettem!

Chambon a nyert összeget a mellénye zsebébe gyömöszölte és feltűnés nélkül távozott a klubból. Még egy órája maradt az étkezőre és bár nem volt étvágya, mégis egy nagy ebédlőbe tért be a boulevardon. A főpincér felismerte és szolgálatkészen az asztalánál termett.

Chambon megrendelte az enivalót és mialatt szórakozottan vaját kent egy szelet fehér kenyérről, különös undorral töltötte el kínos helyzetét. — Holnap már ezek az otromba pincérek is tudni fogják, hogy ő, *Chambon*, a tőzsdén hajótörést szenvedett és megugrott! A boulevardon mindenki csak erről fog beszélni... a hírlapok megvető cikkeket közölnek róla és legnyéhébban gazembernek nevezik majd! És *Belin*, a szegény gyanútlan, jó *Belin*, — aki úgy bizott benne, — szenvedni el a legnagyobb veszteséget... *Chambon* e pillanatban, igazán nyomorultnak érezte magát.

— Kezdekedem, hogy a fogoly kitűnő! — mondta a főpincér, aki személyesen szolgált ki nagyuri vendégét.

Chambon rendkívül szerette a fogolypecsenyét; különben is nagy inyenc volt. Jóétvágygyal fogyasztotta el a kitűnő vadat, mely mellé egy palack tüzes, burgundi óbort rendelt. Az ezután következett forró, fekete kávé, a pohárka likőr és a za atos szivar csak hamar elűzte komor hangulatát és jóleső érzést futtatta át egész testét.

Miután fűtetett és a főpincérnek dus borra-

Egy napon azonban, — minden megmagyarázható különösebb ok nélkül, — elhagyta a szerencséje, vesztetni kezdett és miután meggyőződött, hogy tovább már nem tarthatja magát, elhatározta, hogy a maradékanyaggal, — mely még mindig elég jelentékeny összegecske, — eltűnik a láthatárról. Pedig *Chambon* nem tartozott a cinikus, lelkiismeretlen börziánerek sorába. Készséggel állott szolgálatára bárkinek és önzését mindig szeretetreméltó modora mögé rejtette. Mikor a nagy csapás rázúdult, álmátlanul töltötte az éjszakát. Egy pillanatra még az a gondolata is támadt, hogy nem szökik meg, hanem bevárja nyugodtan az események fejlődését, — rendelkezésére bocsátja hitelezőinek a megmaradt összeget és bünbűnösen elviseli bünhődését. De mikor megállapította, hogy az egyeseknek jutható osztalék, a tartozás egy csekély hányadát is alig fedezheti, — inkább a szökésre határozta magát, természetesen a még birtokában levő pénzzel együtt...

Mindenekelőtt a klub kistermébe lépett, ahol csak komolyabb tagok, üzleti emberek, pénztőzsérek tartózkodtak, kik a bakkaratban nem vettek részt. Egyesek a kis asztalnál beziguet, mások ecartét játszottak, míg egy másik csoport élénken vitakozott. Meglátszott rajtuk, hogy otthonosan érzik magukat, mert a teremben harsány, zajos bizalmaskodás hangzott.

Chambon legeelőbb, a klub egyik legrégebbi tagjával, *Emil Belinnel* találkozott, aki kliense

volt neki. Kártyázott, de mikor *Chambon* megpillantotta, mosolyogva így szólott felé: Ha tetszik, játszhatunk együtt egy pártit.

Emil Belin gazd g ember volt. Szerencsésen elkerülte a tőzsdéi spekuláció minden zátonyát és most már megelégedett, ha — mint mondani szokta — teljes sikert ígérő üzlettel, apróbb összegeket kockáztat. Néha azonban, mikor ösztönyszerűen megérezte, hogy valamelyik tőzsdérnek különösen kedvez a szerencse, hozzá csatlakozott nagyobb összegekkel és mindig sikerült a vállalata. Különös előszeretettel ragaszkodott a kezdőkhöz. Saját önhitt szavai szerint: szerette az ifjúságot támogatni. *Chambonnal* is rokonszenvezett, gyakran nagyobb összegeket is bizott rá és minden alkalommal magasztalta pénzügyi képességeit. Miután *Chambon* rövid pillantást vetett az órájára, *Belinnel* szemben foglalt helyet és magában mormogta:

— Elég időm van még. Igazán sikerült tréfa lenne, ha elutazásom előtt még néhány aranyat nyerhetnék tőle.

Mialatt azonban a kártyákat keverte, erőt vett rajta, veleszületett jószívűsége és így gondolkodott: Szegény *Belin*, nem érdemelné azt tőlem! Szinte jobban szeretném, ha én vesztelnék valamiképp vele szemben. Holnapra úgy is elég bosszúságot tartogatok a számára.

Ember tervez — Isten végezt! Szilárd határozata ellenére is, nagy szerencsével játszott, úgy hogy *Belin*, — aki nagyon óvatos volt, — felállott és kijelentette:

hiszen nyilvánvaló, hogy egy minden irányban kielégítő kibontakozási alap kell első sorban s csak azután jön figyelembe a program embere. Beavatott osztrák politikai körökben az új paktum első feltétele gyanánt a bankkérdés teljes kikapcsolását tekintik, amennyiben azt hiszik, hogy az ki fog maradni, ellenben más téren, főleg katonain fognak engedmények történni.

Miért kell a 48-nak győznie?

A szociáldemokrata párt is hallatja hangját a nagy válságban. Az ő véleménye szerint a függetlenségi pártnak kötelessége kormányt vállalni. Hogy miért, azt így okolja meg:

— Ha a 67-es irány kerül fölüll, mert a függetlenségi párt nem vállalta a bécsi feltételeket, akkor az Andrássy-féle választói reform valósul meg. Hogy ez minő veszedelem az országra, azzal nem sokat törődik a függetlenségi párt, — de bizonyára törődik azzal, hogy Andrássy reformja, kerületi beosztása a megváltozott új viszonyok között a függetlenségi párt koporsója lehet. A kisebbségben, de hatalmon levő 67-es kormány az amugy is széthúzó, elvtelen függetlenségi pártot ezer módon csonkítja s a vérét vesztett mastodonnak a választói reform után való választások megadják a kegyelemidőlet.

— Ha a bécsi feltételeket el nem fogadja a függetlenségi párt és nem vállal kormányt a becsületes, demokrata választói reform megalkotására: harakirit követ el magán. Ha pedig megseleksi az ellenkezőjét, vállalja és végrehajtja az új paktumot, újjáalkotva az országot a demokrata reformmal — megmentette magának hosszú időre a hatalmat, szerzett megbecsülést és megalapozta a leendő önálló Magyarország épületét is.

Wekerle utazása.

Bécsből jelentik beavatott forrásból: *Wekerle* miniszterelnök tegnap este baza utazott. *Andrássy* gróf belügyminiszter egyelőre Bécsben marad; a miniszterelnök is szombatra valószínűleg visszatér Bécsbe.

Andrássy kihallgatása.

Bécs, április 22. Gróf *Andrássy Gyula* 12 és 1 óra között jelent meg a király előtt ki-

valót adott, határozott léptekkel távozott a vendéglőből. Ha mostani helyzetét a korábbi évek nagy nyomorúságával összehasonlította, nem is lehetett különös oka a panasza. Negyvenéves, egészséges ember volt; minden zsebében ezerfrankos papírok terheltek.

— Ha jól meggondolom a dolgot, szerencsémnek tarthatom, hogy ilyen helyzetben, — észrevétlenül megugorhatom!

Antonin a pályaudvaron már várta.

— Megváltottam a jegyét, nagyságos uram, de parancsa szerint, podgyaszt nem hoztam!

— Széjj; utközben majd beszerezem a szükségeseket. Három négy nap múlva megírom, hol vagyok és utánam jösz.

— Igazán örülök, hogy nagyságos uramat megint a régi jókedvében láthatom, — mondta Antonin, gazdája kipirosodott arcára célozva.

— Csakugyan jókedvemben vagyok!

— Sarokülést foglaltam le nagyságos számára.

— Köszönöm! A viszontlátásra, derék Antonin!

Bizalma jeléül kezét nyújtotta szolgálójának, aki tiszteletteljesen megérintette és azután megnyugodva távozott.

A szakaszban Chambon kényelmesen elhelyezkedett. Szemben egy öreg ur ült. Annak is szép, premes bundája volt és összes podgyása egy kis kizitáskából állott.

— Talán egy „kollega”? — gondolta Chambon kedélyesen. És ez a gondolat, kellemes módon rövidítte utazásának első óráit.

hallgatáson. A miniszter kihallgatását a politikai helyzet tette szükségessé. *Andrássy* a kihallgatás után kijelentette, hogy a helyzet igen komoly. A politikai láthatár nagyon borús és veszedelmes. Érdekes, hogy *Andrássy* előtt közvetlenül *Fejérváry* volt kihallgatáson. *Andrássy* után *Wekerle Sándor* miniszterelnök jelentkezett kihallgatásra. *Wekerle* ma Budapestre érkezik, de szombaton *Kossuth* kihallgatása után ismét Bécsbe fog utazni.

Szentesített törvény. A hivatalos lap mai száma hozza köztudomásra az adóreform szentesítését.

Sal Ferenc †

Sal Ferenc, Nagyvárad városnak több mint két évtizeden át volt polgármestere, a ravatalon fekszik.

Életében különféle képpen ítelték meg működését. A mai ultramodernek, kiknek az utját pedig ő készítette elő, különösen elítélték őt, mint a haladásnak a kerékkötőjét.

Praesente cadavere el kell itt ismerni, vagy inkább konstatálni, mert nem tagadhatja senki, hogy Nagyvárad mai haladásának az alapját *Sal Ferenc* vetette meg. Megvetette pedig azzal, hogy ő vitte keresztül a püspöknél és a káptalannál a regálejogok megváltását. Keresztül vitte pedig ezt a püspök és a káptalan áldozatkészségével oly szerencsésen, hogy 750,000 frt árán több millió forint vagyonhoz juttatta a várost. Ebből a nagy vagyomból telt aztán vízvezeték, iskolákra, fizelésrendezésre stb. stb. Egy szóval ez képezte és képezi még ma is alapját Nagyvárad jelen és jövő fejlődésének.

Bár egyesek szerint a volt polgármester nem tett egyebet, mint nézte a Körözs lolyását, mint a most konstatált tényből kitűnik, mégis többet tett e városért és annak lakóiért, mint azok az okosan dikciózó malkontentus szónokok összevéve.

Méltó a város gyászára és lakóinak halájjára.

Lapunk tegnapi számában már röviden közöltük a gyászírt, amely Nagyvárad társadalmának minden rétegében fájó részvétet keltett. S ez érthető is. Alig van Nagyváradnak lakosa, aki ne ismerte volna a kiváló férfit, akinek vezetése alatt indult meg Nagyvárad város fejlődése.

Reggel már gyászlobogók hirdették a középületeken a város gyászát.

Sal Ferenc, mióta nyugalomba vonult, naponként megtette sétáját a Fő utcán s ismerőseivel, s ki nem volt ismerőse, nyájasan elbeszélgetett.

Csak pár nap óta maradt el rendes séájáról. Hétfőn már nem jött ki lakásáról a kellemetlen idő miatt s különben sem érezte magát jól. Kedden azonban már erőt vett rajta a gyengélkedés s gyengeségről panaszkodott. Szerdán meglátogatta háziorsosa dr *Popovics* Miklós, de nem találta állapotát aggasztónak. Ereje azonban rohamosan fogyott, ugyanynira,

hogy aggódó neje jónak látta a haldokló kezeltetését. *Imrik S. Zoltán* plébános gyorsan átment a plébániáról a már súlyos beteghez s meggyóntatta, megáldoztatta s feladta az utolsó kenetet. Dr *Kowrd Márk* orvos-tanár, aki szintén háziorsosa volt a beteg ágyához sietett, de már nem tudott segíteni. Szerdán éjjel fél 1 órakor a kiváló férfi szive utolsó dobant s a tevékeny, áldásos életét kioltotta a halál.

Az elhunytat a Concordia temetkezési intézet ravatalozta fel nagy gyáspompával. A fekete drapériával bevont teremben, *Sal Ferenc* utcai házában nehéz érckoporsóban nyugszik Nagyvárad egykori podesztája, égő gyertyák és kandalaberek között. A koporsó mellett a Concordia disztetőrei és a város diszruhás huszárjai állanak őrt. A gyászház kapuja is fekete posztóval van bevonva.

Már eddig is nagy számmal érkeztek és tolyton érkeznek a szebbnél szebb koszorúk. u. m. *Érdemes* elnökének Nagyvárad *Belényes* és *Vaskóhi* vasut r. t. Igazgatósága. — Kedves jó *Feri* bátyámnak; hálás szeretettel *Öcsöcsé, Feri*. — Szeretett *Feri* bátyámnak; *Anna* és *Irén*. — Volt iskola társam *Önzellen* és legjobb öszinte barátomnak; *Csobánczy Lajos*. — *Alfréd, Bertus* és *Marci*; kedves jó *Feri* bátyámnak. — Szeretett jó *Feri* bátyámnak; özv. *Salné Margit*. — Szeretett *Feri* bátyámnak; *Papp Imre* és neje. — *Márkovits Antal* és családja; az igaz jó barátoknak — A hű barátoknak; *Schlauch Jozefin* — Szeretett *Feri* bácsinak; *Miklós* — Felejthetetlen jöttveönknek; *Szoták József* és családja — *Feri* bácsinak; hálás tisztelettel *Kovács Dénes* és családja.

A városi tanács kegyeleto.

A gyászírt vétele után tegnap délelőtt Nagyvárad város tanácsa azonnal rendkívüli ülést tartott, amelyen *Rimler Károly* polgármester könnyekig meghatva tudatta a tanács tagjaival a gyászírt. Kegyeletes szavakban emlékezett meg az elhunyt polgármester érdemeiről. A tanács tagjait kétfős fájdalom tölti el a gyászeset alkalmával, mert nem a volt polgármestert gyászolják, de azt a kiváló férfit is, akinek szárnyai alatt nőttek fel ugyiszólván e város szolgálatában. *Sal Ferenc* buzgó tevékenysége, bölcsessége alapozta meg e város fejlődését. Hátája jeléül a törvényhatóság még életében egyik legszebb utcát nevezte el nevével. Ezután indítványozta, hogy határozza el a tanács, miszerint:

Sal Ferenc emlékét és érdemeit jegyzőkönyvben örökítsék meg;

a város összes középületeire, községi iskolájaira, árvaházára gyászlobogót tűz ki;

a ravatalra koszorút helyez;

a temetésen testületileg vesz részt.

A tanács az indítványt egyhangulag magáévá tette.

Délben 12 órakor a tanács tagjai, *Rimler Károly* polgármester vezetése alatt kondoleáltak az elhunyt özvegyénél.

A temetés.

A temetés a *Sal Ferenc*-utcai gyászház-tól holnap, szombaton, április hó 24-én délelőtt fél 10 órakor nagy gyáspompával megy végbe. A gyászszertartást *Fetser Antal* felszentelt püspök végzi.

A háznál történő beszentelés után a gyászmenet az olasz-i plébánia templomba vonul, a hol requiem lesz az elhunyt lelki üdvéért. A hült tetemetek az olasz-i temetőben levő családi sírboltban helyezik örök nyugalomra.

A kibocsátott családi gyászjelentés a következő:

Özv. Sal Ferencné szül. Flaskay Teréz felesége, özv. Berndt Ferencné szül. Sal Erzsébet nővére és Bálintffy Anna unokanővére, az egész rokonság nevében is fájdalommal telt szívvel tudatják, hogy forrón szeretett férj, testvér és rokon *Sal Ferenc* kir. tanácsos, a III. oszt. vaskorona-rend lovagja, Nagyváradi város nyug. polgármestere, és törvényhatósági bizottságának tagja, a Nagyváradi—Belényes—Vaskóhi vasut r. t. elnökgazgatója, a Nagyváradi Takarékpénztár volt elnöke stb. stb. munkás életének 76 ik, legboldogabb házasságának 40-ik évében rövid szenvedés és a halotti szentségek ájtatos felvétele után f. évi április hó 22-én éjjeli fél 1 órakor az Urban csendesen elhunyt. A megboldogult drága halott földi maradványai f. hó 24-én d. e. fél 10 órakor fognak *Sal Ferenc* utcai gyászházából a róm. kath. anyaszentegyház szertartása szerint beszenteltetni és az olasz-i plébánia-templomban tartandó engesztelő gyász-mise után az olasz-i temetőben levő családi sírban örök nyugalomra tétetni. Nagyváradi, 1909. április 22. Áldás és béke hamvairal

Sal Ferenc életéből.

Sal Ferenc Gyulán, Békésmegyében 1835. március hó 25-én. Elemi iskolát Gyulán, gymnasiumot Nagyváradon végzett, kitűnő eredménnyel. Közben mint 8 ik osztálybeli gymnazistától 1853-ban jelent meg az első költeménye az akkor Nagy Ignác által szerkesztett »Hölygfutár«-ban. Majd a budapesti egyetem jogi karának hallgatói közé iratkozott be s rövid időn a »Divatcsarnok« segédszerkesztője lett, — a »Hölygfutárban« írta a »Külföld« és »Vegyes« rovatokat.

Egyidejűleg az összes magyar szépirodalmi lapokban szerepelt neve csinosan írt költemények alatt.

Irodalmi tevékenysége összeesik azon szomorú napokkal, midőn az elhagyatott nemzet szolgálatára csak egyetlen tér nyílt: az irodalomban való munkálkodás.

Az alkotmányosság derengő hajnalának első sugarával megszűnt *Sainak* irodalmi munkássága.

Kiváló tehetségét más irányban kezdte érvényesíteni.

1860-ban *Sal Ferenc* Biharvármegye bizottságának tagjai közé választott. *Miskolczy Lajos*, Bihar kedves emlékü alispánja mellett mint gyakornok kezdte pályáját; csakhamar a megye jegyzőjévé tette őt a közönség bizalma és így tágabb tere nyílt tehetségének érvényesítésére. Midőn később a provizorium ellen való tüntetésül az egész alkotmányos tisztikar lemondott *Sal* is megvált hivatalától.

1862. évi februárban tette le az ügyvédi vizsgát és ügyvédi gyakorlathoz fogott és egyúttal a megye központi választmányának jegyzője lett.

1867-ben május hó 3-án Biharvármegyének közgyűlése őt egyhangulag t. alügyészszé választotta.

Nyolc évvel később Nagyváradi város köztisztviselőiben és szeretetben álló nagynevű polgármestere *Lukács György* a belügyminisztériumba meghivatván, polgármesteri székét, melyet oly odaadó buzgalommal és lelkesedéssel tett munkálkodás mellett töltött be, odahagyta.

E férfinak méltó utódok adni annál is inkább égető szükség volt, mert a város hűbér viszonyának megváltoztatására már meg volt kezdve a kibontakozás, erélyes kézre, bölcs elmére és körültekintő személyre volt tehát szükség, hogy a városra nézve életkérdést képező, jövőjének kulcsát magában rejtő ügy szerencsésen lebonyolíttassék.

És a város közönsége e nehéz feladat megoldására 1875. évi nov. 13-án *Sal Ferenc*zet találta legalkalmasabbnak, megválasztván őt polgármesterré és így a még csak 40 éves férfit a bizalom legnagyobb jelével tisztelte meg.

És e bizalmat ő meg is érdemelte. Ő a reá hagyott óriási feladatot oly fényes sikerrel oldotta meg, az ő polgármesteri hivataloskodása miatt az örök-váltás ügyének sikeres rendezésével a város pénzügyi és vagyoni helyzetét

annyira javította, hogy már e tény maga *Sal* nevét Nagyváradi város történetében a legfényesebb lapokon örökíti meg.

Pedig ezen nagyobb szabású műveleten kívül még számos más dolog is tiszteltté, becsültté és népszerűvé tette *Sal Ferenc* személyét.

Hogy mily nehéz viszonyok között vette át *Sal Ferenc* Nagyváradi város vezetését, mindennél jobban beszélő dokumentumok azok a váltók, amelyeket Nagyváradi város levéltárában őriznek ez időből.

A városnak igen sokszor nem volt pénze a kiadások, sőt a tisztikar fizetésére sem. Akkor még nem volt hitele sem megfelelő. Milliós kölcsönök felvételéről nem is álmodhattak, hanem csekély 500 frtot is váltóra kellett felvenni a Nagyváradi Takarékpénztárból, amelyen *Petrovits András* főszármvevő volt a kibocsátó és *Sal Ferenc* polgármester az elfogadó. Hat darab ilyen váltót őriz a városi levéltár: 500, 1000, 6000, 2000, 1000 és 4900 forintokról. Bizony akkor még senki se gondolt a későbbi fejlődésre.

Nemes tulajdonságainál fogva lett ő 1878. 1884., 1890. és 1896-ban ismét és közlekedéssel egyhangulag Nagyváradi város polgármesterévé megválasztva.

Az 1887. évben e kiváló férfi érdemeire legfelsőbb helyen is figyelmessé lettek és husvétii ajándékkul ő felsége a király által a kir. tanácsosi cím adományozásával lett kitüntetve.

Az 1895. évben Nagyváradi város polgársága nagy ünnepségeket rendezett *Sal Ferenc* tiszteletére, polgármesterségének 20 éves fordulójára alkalmával s szeretetével halmozta el az ősz polgárnagyot.

A jubileum alkalmából király ő Felsége újabb elismerésben részesítette s a III. oszt. vaskorona-renddel tüntette ki.

A politikában s mindvégig hűve volt a szabadelvű pártnak s *Tisza Kálmán*hoz meleg szeretettel ragaszkodott.

Az 1906. év végén megejtett tisztújításnál ötödikben választott meg polgármesterré. Már a restaurációnál tudták, hogy nem sokáig marad Nagyváradi polgármesteri székében s nyugalmába vágyik.

Az 1897. év februárjában, mikor a téli-színház építését az ő ellenére, a Bémer-térre megszavazták, február 8-án benyújtotta lemondását *Beöthy László* főispánnak, betegségére való hivatkozással. Dr. *Hoványi Ferenc* akkori városi főorvos állította ki az orvosi bizonyítatot, amelyben teljes nyugalom szükségét igazolta.

A lemondás, bár nem jött váratlanul, mégis általános mély sajnálkozást keltett. A törvényhatóság és tisztikar melegen bucsuztak el negyedszázadon át volt vezetőjétől s halála jeléül érdemeit jegyzőkönyvbe iktatta s az addigi Barátok-utcáját örökemlékkül *Sal Ferenc*- utcának nevezte el.

Azóta itt élt Nagyváradon csendes visszavonultságban, csupán a Nagyváradi Takarékpénztárban működött, mint igazgatósági elnök, egészen az 1908. évi közgyűlésig, mikor ezen tisztségről is lemondott.

Elnökgazgatója volt a Belényes—Vaskóhi vasut társaságnak, választmányi tagja a Kath. körnek, a Biharvármegyei Kaszinónak, a Szigligeti Társaságnak s alig van jótékony egyesülete Nagyváradnak, amelynek tagja nem volt.

Az 1869. évben vette nőül a közbecsülésben álló *Flaskay* család egyik jeles tulajdonosában bővelkedő tagját: *Flaskay Terézt*, kivel haláláig boldog házasságban élt.

A török forradalom.

Konstantinápoly még nincs az új-törökök kezében, de már ők a főváros urai. Amely pillanatban akarják, akkor vonulnak be a szultán székhelyére. Az új-törökök hazafiasságára és politikai éles látására vall, hogy a bevonulást nem akarják minden áron kiereszokolni, ha-

nem minden akadály elhárítása után, az összes illetékes tényezők beleegyezése mellett, békésen kívánják a fővárosba való bevonulással hatalmi állásukat meg-ingathatlanná tenni. Szemmel láthatólag óvatosan kerülnek a polgár háboru provokálását, tudva, hogy ennek nyomán az idegen beavatkozás jön. Hanem azért követeléseikből nem engednek s ha később is, de úgy vonulnak be Konstantinápolyba, hogy onnan ők parancsoljanak a birodalomnak.

Távirati tudósításaink a következők:

Póla, április 22. A *Ferdinánd Max* páncélos cirkálóhajó és a *Satellit* torpedó üldöző ma elindult Szalonikiba.

Konstantinápoly a bevonulás előtt.

Konstantinápoly, április 22. A szultán egész éjjel *Birhan Eddin* herceggel tanácskozott. A szultán telességeit 23 kocsin *Szkutariba* szállították. A szaloniki vadász zászlóalj és még 2 zászlóalj még mindig lázong. A *Yildiz*-hadosztály megadja magát. Az új török bizottság és a katonai hatóság ideiglenes kormányt alakít *Hilmi basa* elnöklésével. *Ahmed Riza* lesz a kamara elnöke, *Asmi* pedig a konstantinápolyi rendőr-főnök. Az új kormány azonnal el fogja rendelni az ostromállapotot.

Az új törökök nem engednek.

Szaloniki, április 22. A konstantinápolyi minisztertanács elfogadta *Mahmud* *Sevket* *basa* feltételeit csak a kamara elnökének választása ellen tett kifogást, mire *Mahmud* azt mondta: Vagy elfogadjátok, vagy 24 óra alatt bevonulunk.

A szultán a zendülőkért.

Szaloniki, április 22. A szultán ammettiát kíván mindenkinek, kik a zendülésben részt vettek. Az új törökök ezt az ajánlatot visszautasították, az összes bűnösök letartóztatását követelik.

Törökország és Japán.

Pétervár, április 22. Egybehangzó táviratok jelentik, hogy a legújabb törökországi események Japánban rendkívüli izgatottságot keltettek. Mandzsuországba naponként újabb csapatok érkeznek, amelyeket a határhelyiségekben szálásolnak el. A külföldiek szigorú ellenőrzésnek vannak alávetve.

Katonai bíróságok.

Szaloniki, április 22. Hir szerint katonai törvényszéket fognak kinevezni, mely a főurulókat kifogja végezni. A *Yildiz* helyőrséget megfognak szüntetni.

Ulémák az alkotmányért.

Konstantinápoly, április 22. A sejk-ül-izlam vezetésével holnap egy küldöttség meg fogja látogatni az összes kaszárnyákat, hogy a katonákat az alkotmányhoz való hűségre intse.

Az új törökök hadereje.

Konstantinápoly, április 22. A főváros előtt álló hadsereg 35 gyalogos zászlóaljából, 15 lovasezredből, 72 ágyúból áll.

A megegyezés a szultánnal.

Konstantinápoly, április 22. Az új-török tisztikar a szultánnal való megegyezést illetőleg skeptikusak. *Rustem*, a flotta parancs-

noka, aki San Stefanóba érkezett, közölte, hogy az egész flotta meghódolt.

A helyzet Macedóniában.

Szaloniki, április 22. Az itteni konzuli testület s az idegen reformszervek körében élénken tárgyalják azt a kérdést, hogy a legutóbbi eseményeknek, mely visszahatása lehet a macedoniai helyzetre, főleg miután az ország az ifju törököknek Konstantinápolyba történt vonulásával némiképp meg van fosztva reguláris csapatokból. Az optimisztikus vélemények tulajdonképpen vannak. Rámutatnak e tekintetben a mintaszerű rendre, amelyet az ifju törökök a kedélyek izgatottsága dacára az egész országban fenn tudtak tartani. Az ország keresztény lakosságának nagyobb része, különösen a bolgárok, szerbek és kucoolábok rokonszenveznek a bizottság akciójával. A görögök pedig, habár nem lelkesednek az ifju törökök ügyéért, mégis tartózkodni fognak megfontolatlan lépésektől. Ugyanezt lehet mondani az albánokra a helyeknél délen, Izmail Kemal hónapban, liberális, északon reakciós tendencia dominál. A habzó elemeket a közben beállt döntés arra fogja indítani, hogy az ifju törökökhez csatlakozzanak, ami a helyzetet lényegesen konszolidálni fogja.

UJDONSÁGOK.

Ref. tanítónő kerestetik a nagyváradi állami iskolához.

A nagyváradi állami iskola gondnokságának tegnapi ülésén különös eset keltett méltó feltűnést. A tanfelügyelő értesítette a gondnokságot a kultuszminiszter azon felhívásáról, hogy a nagyváradi állami iskolánál megüresedett tanítónői állásra ajánljon valakit a gondnokság kikötői azonban a miniszter, hogy az ajánlott csak ev. ref. vallású lehet.

Ezen a különös felhíváson méltán ütközött meg a gondnokság. Mikor egy hitközség adja át az iskoláját az államnak, akkor igenis szerződéssel szokták biztosítani az illető hitközséget arról, hogy olyan vallású tanítókat fog majd alkalmazni az állam is. Nagyváradon azonban nem történt ez az eset. Itt a város egyezett meg az állammal és csak annyit kötött ki, hogy a helybeliek előnyben részesüljenek. (Zárjel közt legyen mondva, ezt sem tartotta meg a miniszter!) De hogy milyen vallásúak legyenek, arról semmiféle kikötés nem történt.

És mégis azt köti most ki a miniszter, hogy csak ev. ref. vallású lehet. Vajon tud-e erről Apponyi miniszter? Vagy csak Tóth János államtitkár keze működik itt, akiről már többször hallottuk, hogy erősen favorizálja hitsorsosait. Hát ezt sokan előnynek tudják be neki, de mit szólnának ezek, ha Barkóczy báró is hasonlóan cselekednék? Próbálná meg csak a nemes báró, micsoda felzudulás és jerickői láрма lenne ellene a sajtóban és a parlamentben!

A gondnokság Hoványi Gyula, Harmathy Károly és mások felszólalásai után azt határozta, megkérdi a minisztert, mi okból tette ezt a kikötést. Az utasítás csak képesítésről beszél, vallásról nem, mi okon kell tehát nézni a keresztlevelet is? Hoványi azt akarta, hogy míg erről felvilágosítást nem ad a miniszter, addig nem is ajánljanak senkit. A többség azonban Harmathy indítványára bele ment együtt az ajánlásba is és Katona Ilona ev. ref. vallású helyettes tanítónőt ajánlotta.

Az ülésen sok folyó ügyet intéztek el. Feltűnést keltett, hogy a miniszter a költségvetést 35 százalékos törléssel hagyta jóvá, valamint az is, hogy az iskolatartás által fizetendő nyugdíjilletéket a város nyakába sósta a miniszter.

A gondnokság ülését Mezey Mihály elnök vezette. Jelen voltak: Dr. Konrad Márk, dr. Hoványi Gyula, dr. Vucskics Gyula, Bordó Ferenc, dr. Pácz Sándor, Harmathy Károly, Materny Imre, Kecskeméthy Lipót, Tóth Imre, Joós László és Krizzán Gábor.

* **Hatvankétezzer korona felesleg.** Már említettük, hogy Nagyvárad város 1908. évi zárszámadását kedvező eredménnyel zárták le s így nem kell kölcsön útján gondoskodni az 1907. évi deficit fedezéséről. A zárszámadás most már annyira össze van állítva, hogy a végeredmény tisztán látható. E szerint Nagyvárad város 1908. évi zárszámadása 62,000 korona pénztári maradványt tüntet fel.

* **Ideiglenes vendéglő a nyári szinkörnél.** Nagyvárad városa tervebe vette, hogy a nyári szinkör mellett egy megfelelő cukrázda és vendéglő helyiséget létesít, de még nincs eldöntve, hogy mely módon vigye keresztül ezen tervet. Hogy már ez évben is a közönség ez iránybani szüksége ki legyen elégítve, ideiglenesen egy sátor építését engedélyezi a szinkör mellé. Müller Salmon cukrász kérvényt adott be a városhoz, hogy ideiglenesen, az általa dő jellegű vendéglő felépítéséig a szinkör mellett étel italt áruló sátor állíthasson.

* **A város képének ára** Nagyvárad városa Endrey Kálmán festőművészszel megfestette Erzsébet királyné, II. Rákóczy Ferenc fejedelem, továbbá Ritoók Zsigmond és id. Rimánóczy Kálmán arcképeit elhatározta, hogy az ezekért járó 7120 koronát a törzsvagyon-alapból fedezi. A belügyminiszter leiratban értesíti a várost, hogy az összegnek a törzsvagyon-alapból való fedezését ezuttal kivételesen jóváhagyja, de a jövőben az ily kiadások fedezéséről a háztartás évi költségvetésében gondoskodjék.

* **Jókai-matiné a gimnáziumban** A Nagyvárad premontréi főgimnázium »Eős önképzőkör« e részben a Jókai-szobor alap, részben a saját könyvtára gyarapítására folyó évi április 25 én azaz vasárnap a gimnázium nagytermében Jókai-matinét rendez. A matiné kezdete d. e. 11 órakor. Belépő jegy személyenként 1 korona. J gyek a meghívó elmutatásával Vidor Manó könyvkereskedésében, — a matiné napján pedig a pénztárnál válthatók. A matiné műsora a következő:

1. »Rákóczi nyitány«, Kéler Bélától. Előadja: a főgimnázium zenekara,
2. »Elnöki megnyitó«. Tartja: Pajor Kálmán VIII. o. t.
3. »Jókai Mórhoz«. Lampérth Gézától. Szavalja: Kurovsky László, VII. o. t.
4. »Schubert — Liszt«. Erkönyg. Zongorán előadja: Munk Andor, VII. o. t.
5. »Jókai méltatás«. Irta és felolvassa: Böhm Ferenc, VIII. o. t.
6. »Magyar királyinduló«, Huber Károlytól. Éneklő a főgimnázium férfikara. Zongorán kíséri: Varró Sándor, VIII. o. t.
7. »Ch. de Beriot Concerto.« Nr. 8. Előadja: hegedűn Szmazsenka Herbert, zongorán Varró Sándor, VIII. o. t.
8. »A leigyelek fehérasszonya«, Jókai Mórtól. Szavalja: Bary Zoltán VII. o. t.
9. »Th. Büchner«, ünnepi induló. Előadja: a főgimnázium zenekara.

* **A bihari reformátusok közgyűlése.** A bihari reformátusok tegnap tartották meg az évi közgyűlésüket a megyeháza nagytermében. A közgyűlésen Sulyok István és Bary József elnökök. A közgyűlés az egyházi közigazgatás ügyeit tárgyalta.

* **Az idei himlőoltás.** Tegnap adta ki Gerő Ármán főkapitány a f. évi kötelező himlőoltásra vonatkozó hirdetményt. Az oltás az idén is mint rendesen a tűzoltó laktanya nagy termében lesz megtartva május 2 től kezdve minden vasárnap d. e. 9-11 óráig.

* **A honvéd gyilkosa.** Többször irtunk arról a szenzációs gyilkosságról, mit a múlt évben követett el Szilágyi Imréné, meggyilkolta egy nála levő öreg negyvennyolcas honvédet. Az ügy tárgyalása februárra lett kitűzve, de az asszony súlyos betegsége folytán elhalasztott. Tegnap értesültünk, hogy a gyilkos asszony tuberkulotikus bajába tegnap délelőtt belehalt. Az asszony fogtsági idejéig tagadta bűnösségét, erősen állítva, hogy ő nem tud, a miért ölte meg az aggot. Ugy mond. — Nincs nekem józan eszem. — Nagyon beteges vagyok, ugyse élek sokáig. Halálával aztán kikerülte a földi igazságszolgáltatás kezét.

* **Vizbefut munkás.** Petross község határában történt a tegnapi nap folyamán, hogy Lup Ferenc, ki a Willgerodt-cég iparvállalatánál volt mint munkás alkalmazva, részeg állapotban az Alleina patakba fult. A nevezett munkás a fauszatónál dolgozott s miután a többi társai már elhagyták a patak mentét ő ott maradt s beesett a patakba s mivel igen részeg volt, nem bírt talpra állani s így belefut, az alig térdig érő vízbe.

x **Üzlet áthelyezés.** A nagyérdemű közönségnek becses tudomására hozom, hogy női kézimunka, rövidáru, vászon, fehérnemű és kötött áru üzletemet folyó év május hó 1-től Rákóczi-ut 276 sz. saját házamba helyezem át (Sebő Imre könyvkereskedő helyébe) Orsolya-zárdával szemben. — Mély tisztelettel **Oláry I.**

* **Tátray Gusztáv** mai hirdetésére felhívjuk olvasóink figyelmét.

x **A Nagyvárad Hitelbank Részvénytársaság** üzlethelyiségét május hó elején a Deutsch K. I. házá a Zoldta-utca és Kispiac-tér sarkára helyezi át.

SZINHÁZ.

Heti műsor.

Csütörtök: Bolond.
Péntek: Boccaccio.
Szombat: Izrael (Beregi Sándor bucsufel-
lépte.)

Igazságszolgáltatás.

Elítelt gyermekgyilkos apa.

— Életfogytiglani fegyház. —

Zsufolásig megtelt az esküdtzéki tárgyaló terem. A Lovas utcai dráma utolsó felvonása játszódott le tegnap délelőtt. A hallgatóság izgatottan leste a fejleményeket s szünetek alatt hevesen tárgyalta az eshetőségeket. Az előzmények után mindenki halálbüntetést gondolt. A vádlott neje ott ül az első padban. Arca halott-halovány.

A tárgyalás elején az ügyész által kért tanukat hallgatták ki. Vass Károly és Kelemen András rendőröket hallgatták ki, kik szerint a vádlott úgy viselkedett ugyan, mintha meghibbant eszű volna, de látszott rajta, hogy szimulál. Harmadik tanusk Mészáros Jánosné jelent meg, ki az eddig is igen terhelő vallomásokkal azzal tetézte be, hogy ő, mint k

egy háznál lakott a vádlottal, eskü alatt állítja, hogy ő nagyon gyakran volt szemtanúja, mikor *Arany* kizozta a kis leányt s a szó szoros értelmében brutálisan bánt vele.

Ezek után a kérdések megszövegezésére került a sor. Az ügyész gyilkosságot szövegeztet a vád és annak bizonyítottsága értelmében, míg a védő kérdései: szándékos emberölés, esetleg beszámíthatatlan állapotban elkövetve.

A kérdéseket az esküdtbírók elfogadják.

Felált dr. *Kármán Elemér* ügyész s másfél óráig tartó nagyszabású beszédében a vádlott elvetemültségét bizonyítja utalva a gyilkosság előre megfontolt, szándékosan elkövetett voltára. Kéri a vádlott bűnösségének kimondását.

Ezután *Mária Sebestyén* dr. védő igyekszik menteni védencét, bizonyítgatva annak elmebeli zavartságát s kéri az esküdtteket, hogy az általa felvetett kérdések szerint feleljenek.

Az esküdttek tanácskozással vonulnak vissza s abban állapodnak meg, hogy a vádlottat gyilkosságban mondják ki bűnösnek.

A kir. törvényszék, mint esküdtbírók ez alapon a vádlottat a 92. §. mellőzésével *életjogvitglani fegyházbüntetésre ítélte*, mi ellen a védő a 92. §. figyelmebe nem vétele miatt semmisségi panasszal élt.

TÁVIRATOK.

Hazajönnek a katonák.

Bécs, április 22. A »Fremdenblatt« értesülése szerint ma kezdik a tartalékos csapatok hazaszállítását Bosznia-Hercegovinából. A legközelebbi napokban tehát az első szállítmányok hazaérkeznek.

A szepesremetel tüzvész.

Szepesremete, április 22. Az ott dühöngött tüzvészről a következő részleteket közlik: A szélvész következtében hihetetlen gyorsasággal terjedt a tűz és négy óra leforgása alatt 80-nál több lakóház és 100-on felül lévő épület lett a tűz martalékává. Az iskola, a kisdudóvó, a parókiák mind elhamvadtak. Súlyosítja a bajt, hogy nagyrészt szegény mezőgazdák lettek földönfutóvá, kik már a rossz termés következtében teljesen elszegényedtek. Eléggett a lakosság gazdasági eszköze, aprójószágja és egyéb ingóságai. *Wittehen Frigyes* ev. lelkész felhívást bocsátott ki, arra kérve a közönséget, hogy Szepesremete nagyközség részére, melynek lakosai még alig egy évtizeddel ezelőtt teljesen németajkuak voltak, de ma már megmagyarosodva, szívvel-lélekkel küzdenek a nemzetiségi törekvések ellen, gyűjtést indítsanak. — A szepesremetieket ért kár túlhaladja a negyed millió koronát és nagy baj, hogy biztosításból alig fog valami megterülni. A község előjárósága jelentést tett az esetről a megye alispánjának, arra kérve őt, hogy tegyen jelentést a lakosság elpusztulásáról a belügyminiszteriumnak és egyben kérjen sürgős segítséget, hogy a lakosság a legszükségesebb élelmiszereket beszerezhesse.

KÖZGAZDASÁG.

A gabonatözsde határidői

— Délután 4 órakor. —

Budapest, április 21

Buza május	50 kilogrammonként	11.60
Buza okt.	— — —	10.38
Rozs okt.	— — —	8.96
Zab májusra	— — —	—
Zab okt.	— — —	7.04
Tengeri máj. 1909.	— — —	6.85
Tengeri jul.	— — —	6.69

Értéktözsde.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, április 21

Osztrák hitelrészvény	— —	631.25
Magyar hitelrészvény	— —	748.—
Leszámitoló bank	— —	743.75
Rimamurányi	— —	561.50
Osztrák-m. államvasuti részv.	— —	692.25
Közuti vasut	— —	552.—
Városi villamos vasut	— —	269.—

Hivatalos árfolyamok

A budapesti áru- és értéktözsde 1909. április 21

Magyar arany járadék 4 száz.	— —	111.50
Magyar koronajáradék 4 száz.	— —	93.25
Magyar koronajáradék	— —	82.75
Magyar földteherment. kötvény 4. sz.	— —	240.—
Horvát-szlavon földteherment. kötvény	— —	95.50
Osztrák járadék papírban	— —	186.—
Osztrák járadék ezüstben	— —	145.—
Osztrák járadék aranyban	— —	97.25
Osztrák korona járadék	— —	99.—
1860. osztr. államsorsjegyek	— —	116.50
Osztrák magyar bankrészvény	— —	197.50
Magyar hitelbank-részvény	— —	150.25
Osztrák hitelbank-részvény	— —	730.—
Magyar hitelrészvény	— —	748.—
London vista	— —	631.50
Páris vista	— —	689.50
20 márkás arany	— —	23.51
20 frankos (Napoleon)der	— —	19.02
Német birodalmi márka	— —	117.96

REGÉNYCSARNOK.

FALUSI TÖRTÉNET.

VIG REGÉNY.

Írta: **Faragó Béla.**

(Folytatás.)

33

Ott van, mutatja a sárga keztyű kék kivarrással... Hát kedves pipája, hol késik az éji homályban? Csak a hattyunyaku címeres tajték szipka vizsgálja. A szivar bakfittet sem ér... Saját cselédjei, barátai nem ismernek reá, azt hitték, hogy valami anglus...

— Még is jobb lett volna, ha az a Domokos gyerek nem olyan paraszt természetű; megbizná őt a család emelésével. Meglehet, a pesti vízhez, porhoz és sárhoz nem szokom hozzá.

— Jó a Dunavíz, a szép szőke Duna vize... jegyzé meg frau von Spektakl.

— A lépcső is rongja a lábamat.

— Szép földszinti háznál vett ki lakást Anasztázia kedves bátyám.

— Igaz biz az. Egy grófné palotája. Összes butorzataival. Utóbb magam is elhiszem, hogy kicserélt gróf vagyok...

— Nagyon jól fogja magát találni herr von Parázs. Színházba, valami casinóba, ligetbe, sugár-utra járunk. Még korcsolyázni is megtanulhat.

— Azt már nem, én addig egy sörházba kollációt tartok. Hajdanában gyenge oldalom volt a krenvirsli...

— Kiment a divából!

— Kár, mert én szeretem és bizony nem is rossz, ugy-e frau von Spektakl hugom...

— Nem, kívánt in saft...

— Most már csak bécsi kolbász járja, bácsi...

— Csak olyan kolbászfí lehet ez, leányom.

M-gérkeztek a vasut állomáshoz a nyelveddi aranygyapjukereskedő argonauták. Eppen jókor. Kényelmesen elhelyezkedtek egy első osztályú kocsiban. Fűtült a gőzparipa...

Móni bácsi hajdanában ur jurátus gyerek volt, a perszonális saját sztalánál ebédelt. Szerette a finom, ünnepélyes életet egészen addig, míg a felesége meg nem kordázta. Stanci néni szegénységben nőtt fel, szerette a pénzt élére rakni. Nagyon hamar elszoktatta Móni bácsit az urhatnamságról. Évről-évre gyarapodott a birtok, a sok szegény Parázs és Lugas atyatiságtól összevásárolta, így majdnem az első virilisták között volt Emanuel ur... Stanci néni a boldogult kátyufőnök idejében egy kicsit préda asszony volt, mikor a jómódu Parázs megkérte; lármát is ütött két vármegyére: majd kifűrészi ez a szegény Emanuel. Ezt a rágalmat cáfolta meg kuporgatásával...

— Valóságos külföldi bárónak néz ki, herr von Parázs... mondá frau von Spektakl.

Móni bácsi szó nélkül tűrte a hízélgést, s belepillantott a tükörbe. Ő jobb szereti, ha az egykori kapitány özvegye őt hazai bárónak nézi... De minek bárónak is? hiszen azt mondja a kuruc nóta:

»Nem adunk kutyabőrt
Holmi bíróságért...«

De hát Emanuel ur ki volt cserélve, nem maradt meg más benne, csak az ünnepély...

— Budapest kiáltá a zalauz...

— Hála Istennek, itt vagyunk!

— Itt kedves szentem a szép szőke Dunánál. Még ma este tesztek sétát, kíváncsi vagyok a korszóra...

(Folyt. köv.)

A szerkesztésért felelős

Dr. VÖGSKIOS GYULA.

NYILTTÉR.

Végszó!

A »Nagyvárad« mai számában »Nagyvárad iparpártolása« címen egy tendenciós hülyeség jelent meg, melyre végső válaszom a következő:

Soha életemben Eszéken nem voltam, hanem a cikkíró, aki ezt a nyomda virágot megírta, valószínűleg Lipótmezőről jött ide, vagy ha nem, rövid idő múlva oda kerül.

Nagyvárad, 1909. ápril 22.

Mertz János.

szép szőke Duna vize

jegyzé meg frau von Spektakl.

A lépcső is rongja a lábamat.

Szép földszinti háznál vett ki lakást Anasztázia kedves bátyám.

Igaz biz az. Egy grófné palotája. Összes butorzataival. Utóbb magam is elhiszem, hogy kicserélt gróf vagyok...

Nagyon jól fogja magát találni herr von Parázs. Színházba, valami casinóba, ligetbe, sugár-utra járunk. Még korcsolyázni is megtanulhat.

Sziládky Ernő

uri szabó

Nagyvárad, Rákóczi-ut 9. szám.

Telefon szám: 254.

Tiszteletteljesen hozom nagyrabecsült megrendelőim és a nagyérdemű közönség szíves tudomására, hogy 12 év óta Rákóczi-ut 3. sz. a. (Weiszlovits-házban) levő

uri szabó üzletemet

ugyancsak a **Rákóczi-ut 9. szám alá** (volt Bartsch) Óváry-palotába **helyeztem át.**

Midőn ezen körülményt szíves figyelmébe ajánlom, kérem rendelvényeit továbbra is hozzám juttatni.

Uj üzletembe már me-érkeztek a legdivatosabb valódi hazai és angol gyártmányu tavaszi és nyári szövetim.

Kiváló tisztelettel

SZILÁDKY ERNŐ.

Vidéki megrendeléseket pontosan és gyorsan elintézek.

A legmegbízhatóbb arcápolószert
a szepülő és májfolt ellenes

Lilium-Krém

szappan és puder.

Ára 1—1 korona. Ára 1—1 korona

Kapható:

FARKAS ISTVÁN „Arany-Sas” gyógyszer-
tárában Nagyvárad, Szent László-tér.

SZABÓ JÁNOS

uri divat szabó és egyenruha készítőnél

a legdivatosabb szövetek dus választékban vannak fő halmazva.

Modern szabás. Iszléses munka.

Fő-utca. (Gerllozy-palota)

Tanuló felvétetik.

Hirdetések

felvétetnek

a kiadóhivatalban.

Két

jő házból való fiu
tanulónak fizetéssel

felvétetik

a Szent László nyomdában.

1627—1909. sz.

Pályázati hirdetmény.

Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának f. évi április hó 8 án tartott közgyűlésében 315—4582, 337—4229, és 448—4421. kgy. szám alatt hozott határozatai alapján az üresedésbe jött árvaszéki ülnöki, elnökhelyettesi, az újvarosi kerületi tisztiorvosi, a II-od rendőrkapitányi és egy irtóki állás, illetőleg ezek betöltése folytán esetleg üresedésbe jövő egyéb állásoknak betöltése céljából pályázatot hirdetek.

A betöltendő állások és pedig:

1. Az árvaszéki ülnöki-elnökhelyettesi állás évi 4200 korona fizetés és 800 korona lakpénz.

2. A kerületi tisztiorvosi állás évi 2600 korona fizetés és 600 korona lakpénz.

3. A II-od kapitányi állás évi 2600 korona fizetés és 600 korona lakpénz és

4. Az irtóki állás évi 1400 korona fizetés 500 korona lakbérilletménnyel és nyugdíjjogosultsággal van egybekötve.

Ezek az állások, valamint az ezek betöltése folytán esetleg megüresedő egyéb állások a folyó évi május hó 13-ik napján megtartandó rendes havi közgyűlésen választás utján fognak betöltetni.

Az 1883. évi I. t.-c értelmében a szabályszertien felszerelt pályázati kérvények méltóságos Glac Antal főispán urhoz, mint a kijelölt választmány elnökéhez címezve, a polgármesteri hivatalhoz (városház I. em. 4. sz.) a folyó évi május hó 8 ik napjának d. u. 5 órájáig annál is inkább benyújtandók, mivel a később beadott vagy nem kellően felszerelt pályázati kérvények figyelembe nem vétetnek.

Nagyvárad, 1909. április hó 15-én.

Rimler Károly,
polgármester.

Nagyvárad város**VILLAMOS MŰVE**

Iroda és raktár: NAGYVÁRAD, Vár-tér 1.

Raktáron tartjuk a javított dr. Just-féle

Wolfram lámpát

melynek áramfogyasztása az izzólámpával szemben 75 százalék megtakarítást mutat fel. 40 gyertyás W o l f r a m lámpa *darabja 4.50 kor.* 110 gyertyásé *7 kor. 50 fill.*

10 drb. egyidejű vételnél 10% eng.

Sima izzólámpa dbja 72 fillér,

tehát 5 százalék kartell áron alul.

Mindennemű **izzólámpa különlegességek**, fényképező-lámpák, ugyancsak 5 százalékkal kartell áron alól kaphatók.

Csillárok,**ívlámpák**

állandóan nagy választékban kaphatók a villamos telepen külön e célra épített nagy

← **csillár-raktárunkat** →
megtekintésre ajánljuk.

Ugyanott állandóan raktáron tartunk

villamos motorokat

1/2 lóerőtől 12 lóerőig minden nagyságban

Elvállaljuk**villamos világítási**

és erőátviteli berendezések felszerelését, bőví-tését, átalakítását, javítását, ívlámpák kezelését, hozzávaló szénpálcák szállítását, berakását és minden e szakmába vágó munkákat a legolcsóbb árak mellett.

Költségvetések ingyen.

Telefon szám 514.

Főszerelő telefonja 55. sz.

Egész éjjel ügyeletos szolgálat.**Félix gyógyfürdő.**

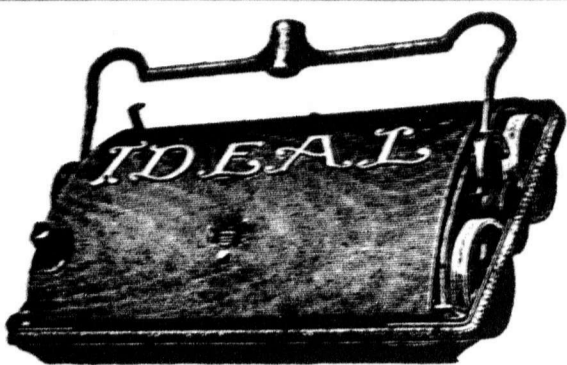
■ Tél és nyári gyógyhely Nagyvárad mellett. ■

Európa leggazdagabb forró kénes hőforrás, viz hőfoka 50° Celsius. Gyógyjavallat fürdő alakjában, csusz (reuma) és köszvény ellen. Női betegségeknel, idült méh és petefészkek gyulladások, méh-burut, medencebeli sejtiszóvetlob és izzadmányoknál. Ivógyógymód alakjában, idült gyomorbántalmaknál, mákacs székrekedésnél, máj és epehólyag betegségeknel, sárgaság és epeköveknel, meglepő gyógyhatás. Tükör, kád, mór, szénsav és **Izap** fürdők.

1908 évben 8600 állandó fürdővendég.

Állandó fürdőorvos, állandó gyógytár, 250 kényelmes lakó szoba, kitünő vendéglők, jutányos étlap árak, állandó elsőrendű cigány zene, vasárnaponként katonazene, tennis pálya, gondozott sétautak 200 holdas park. Május 1-től 16 vonat közlekedik naponta. Posta, távirtda, interurban telefon.

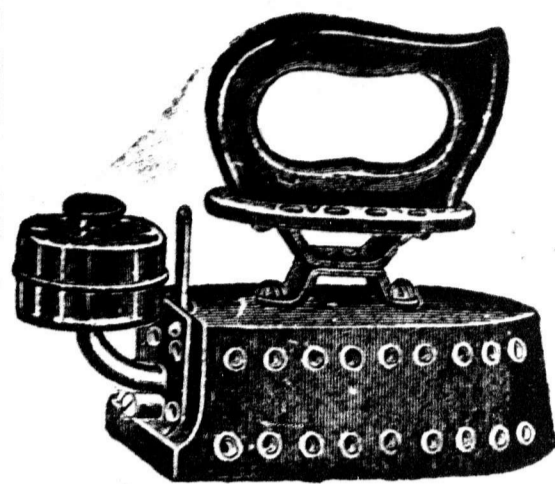
Curtaxe és zenedij nincs! — Prospektust küld az igazgatóság!

Tarsoly és Risztó

különlegességek vaskereskedésében
Nagyvárad, Rákóczi-út Telefon: 390.

Szőnyeg porolókefék . . .
Önműködő porszívógépek .
Parket-fényező kefék . . .
Parket-tisztító acélforgács .
Spiritus vasalók. Gyors-
forralók nagy választékban

BARTA IMRE

SZOBAFESTŐ ÉS MÁZOLÓ
NAGYVÁRAD, Szilágyi Dezső-u. 29.

ELVÁLLAL: Szobafestést,
mázolást, tapétázást és min-
den e szakmába vágó mun-
kát olyan árban, melyért
= senki el nem készíti. =

KITŰNŐ AJANLATOK!!

TÖRLESZTÉSES JELZÁLOGKÖLCÖNÖKET

10, 15, 20, 25, 30, 35, 40 és 50 évi visszafizetésre

féléves részletekben,

melyekben a kamat és tőke törlesztése bennfoglaltatik, 500 koronától kezdve
a legelőnyösebb feltételek mellett ad,

esetleg drága kamatozású kölcsönöket konvertál a
Polgári Takarékpénztár Részvénytársaság Nagyváradon.

Kölcsönkéreseknel telekkönyvi kivonat és kataszteri birtokiv
beküldése sürgőseltetik.

Bartos H. és Tsa

Rákóczi-út.

A tulajdonos halála miatt
az összes áruk potom-
áron lesznek elárulva.

!! Berendezés eladó !!

Helyiség szerződéssel együtt azonnal kiadó.

Üvegfestészet, edzési műterem, üvegcsiszolda
és tükrögyártó telep.

Neumann Károly

Nagyvárad, Teleki-u. 11.

a Kereskedelmi és Iparkamara palotájában.

Művészi kivitelű templomablakok
tervezése és készítése, üvegdzés, arany-
nyal és ezüsttel is.

Diszivegezés, cimerfestészet.
Üvegcsiszolás, rézfoglalatok, modern
kirakat és kávéházi berendezések.

Tükröborítások, pecsétes régi tükrök
ujraöntése.

Árjegyzék, tervrajzok díjmentesen.

MAGYAR BANK

részvénytársaság NAGYVÁRADON Fekete-Sas palota.

Üzletfeleink érdekében egy nagyobb fővárosi
jelzálogbankkal állandó összeköttetésbe lépven,
abban a helyzetben vagyunk, hogy

nagyváradai házakra,

továbbá Biharmegyében levő földbirtokokra
kedvező feltételek mellett

10, 20, 25, 40 vagy 50 éves

törlesztéses kölcsönöket

adhatunk.

Már bekebelezett 6 százalékos vagy ezt meg-
hala ó kamatos su kölcsönöket

olcsóbb kamatu

törlesztéses kölcsönre bélyeg- és illetékmentesen
átválttatunk.

Mindennemű felvilágosítással intézetünk jel-
zálog osztá ya készségesen szolgál.